

Kovács Máté és Hajdúszoboszló – mozaikok

„Mint mellékelt okmányaim tanusítják 1906. nov. 11-én születtem Hajdúszoboszlón Bocskai nemes testőrhajdúnak leszármazottjaként. ... Az elemi iskola négy osztályát a hajdúszoboszlói ref. elemi iskolában, középiskolai tanulmányaimat pedig a hajdúszoboszlói állami polgári iskolában, ill. a debreceni állami főreáliskolában végeztem.”¹

„Kovács Máté családja nem tartozott a város legszegényebb rétegeihez, de nem volt vagyonos sem. A család hajdú eredetét ma már sem megerősíteni, sem kizárni nem lehet...”²

***

Szülővárosa szeretetét, népnyelvének megbecsülését mutatja, hogy egyetemi éve alatt szakdolgozatot nyújtott be A hajdúszoboszlói nyelvjárás vázlata címmel. Az 1929-ben elkészült tanulmány „értékét az adja meg, hogy a város nyelvjárását még abban az állapotában ragadta meg, ... mielőtt a fürdőhelyi idegenforgalom, meg a modern életforma a gyors változást megindította volna”.³

***

Az említett dolgozattól eltekintve — debreceni és párizsi diákként, valamint középiskolai tanárként is — később lazultak kapcsolatai szülővárosával.

A kulturális élet és az oktatás területén végzett munkája, megszerzett tapasztalatai révén 1945-ben a Valás- és Közoktatásügyi Minisztériumba került. 1947 áprilisában nevezték ki politikai államtitkárnak — ebben a minőségében segítette a hajdúszoboszlói közművelődési és közoktatási fejlesztési törekvések megvalósítását.

Elsőként a középiskola ügye rendeződött. Egyik levelében arról számolt be, hogy „a nyár folyamán Hajdúszoboszlón állami gimnáziumot létesítettünk”. Ez mindenképpen indokolt volt egyrészt, mert maga a város 18.000 lakosu, másrészt mert a hozzátartozó járásban 6 község van középiskola nélkül”.⁴

A kezdetektől támogatta a városi közgyűlés azon javaslatát, hogy a minisztérium „létesítsen egy kultúrházat, amely legyen összekapcsolva egy szabad iskolával (népfőiskolával), egy nagyarányú kifejlesztett népkönyvtárral és egy néprajzi gyűjtemény számára nagyobb teremmel”.⁵ A város akkori főjegyzőjének (dr. Geönczy Józsefnek) írott egyik levelében azt is megemlítette, hogy „nyáron

a fő fürdőidényben talán lehetne néhány kultúrnapot rendezni”.⁶

1948-ban a kultúrház alapkövének letételére a főjegyző így invitálta Kovács Mátét: „Mi sem természetesebb, hogy az ünnepségen az ünnepi beszédet Te tartanád?”. Továbbá így köszönte meg neki önzetlen közreműködését a város: „feltétlen ragaszkodunk ahhoz, hogy az alapokmány szövegében a Te neved és érdemeid megörökíttessenek”.⁸

A városi könyvtár 1952-től működött a Kovács Máté támogatásával felépült művelődési házban. A város szülőlte emlékének adózva 1981-ben a könyvtár felvette Kovács Máté nevét, és viseli ma is a 21. század új kihívásainak jegyében nemrégiben felújított kulturális központ.

A művelődési központ és a könyvtár névadójáról, Kovács Mátéről 2015. november 11-étől az első emeleti felnőtt könyvtár előterében kis kiállítás keretében emlékezünk meg.

összeállította: SZEMÁN ERSZÉBET

1 Kovács Máté önéletrajza 1940-ből

2 Vida Lajos: A városépítő Kovács Máté Hajdúszoboszlóért. = A jövő a múlt és a jelen egységére épül. Debrecen, 2007. 105 p.

3 Sebestyén Árpád: Hajdúszoboszló nyelvjárásának jellemzése. = Hajdúszoboszló monográfiája. Hajdúszoboszló, 1975. 602 p.

4 Kovács Máté levele Kardos Lászlóhoz, a Népi Kollégiumok Országos Központja főtákarához. 1948. jan. 3.

5 Hajdú-Bihar Megyei Levéltár. XXII. 401. 3k. – 1947. júl. 6.

6 Kovács Máté levele dr. Geönczy Józsefhez, Hajdúszoboszló főjegyzőjéhez. Bp., 1947. máj. 19.

7 dr. Geönczy József levele Kovács Mátéhez. Bp., 1948. júl. 20.

8 dr. Geönczy József levele Kovács Mátéhez. Bp., 1948. júl. 20.